

УДК 321.02

Вадим Караваєв

КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЛІБЕРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті розглядається проблема конструювання національної ідентичності через призму застосування норм дискурсивної етики та концепції деліберативної політики. Розкрито сутність нормативної моделі деліберативної політики та доцільності використання її принципів для формування основних параметрів національної ідентичності.

Ключові слова: концепція деліберативної політики, дискурсивна етика, процедуралістська концепція, конструювання національної ідентичності.

Karavaev V. Constructing national identity in the context of a deliberative policy

The paper addresses the problem of constructing a national identity through the prism of the application of discourse ethics and the concept of deliberative policy. The essence of the normative model of deliberative politics and the appropriateness of its principles for the formation of the basic parameters of national identity.

Key words: concept of deliberative politics, discourse ethics, construction of national identity.

Karavaev B. Конструирование национальной идентичности в контексте концепции делиберативной политики

В статье рассматривается проблема конструирования национальной идентичности через призму применения норм дискурсивной этики и концепции делиберативной политики. Раскрыта сущность нормативной модели делиберативной политики и целесообразности использования ее принципов для формирования основных параметров национальной идентичности.

Ключевые слова: концепция делиберативной политики, дискурсивная этика, процедуралистская концепция, конструирование национальной идентичности.

У сучасних суспільствознавчих студіях проблеми формування та розвитку національної ідентичності не лише залишаються пріоритет-

ними напрямами дослідження, але й набувають нових форм та змістів наукових пошуків. Як зазначає А. Колодій, старі протистояння етніцистів з конструктивістами у питанні формування націй та ролі свідомості й людської уяви в цьому процесі здаються вже не настільки гострими, як нове протистояння «позитивісти (реалісти) – постмодерністи», у фокусі якого знаходиться онтологічна природа націй та національної ідентичності [1, с. 10-11]. Однак загалом дані «протистояння» можна звести до двох парадигм осмислення національного буття – етніцизму та конструктивізму, які мають чимало інваріантів та напрямів (модерністський підхід, постмодерністський підхід, есенціалізм, інструменталізм тощо), що методологічно знаходяться в межах зазначених підходів.

Зміст «дебатів» етніцистів та конструктивістів знаходиться, насамперед, у площині проблем формування національних спільнот, ролі різних чинників у цьому конструюванні, а також постулювання відповідних форм та способів співжиття. Якщо етніцизм апелює до засад комунітаризму, конституюючи «колективне ціле», то конструктивізм у цьому плані більш динамічний та варіюється від ідей лібертаріанства до положень комунітаризму.

На нашу думку, найбільш прийнятним методологічним принципом конструювання національної ідентичності як необхідної умови становлення та розвитку будь-якої національної спільноти є концепція деліберативної політики, яка вміло поєднує ідеї універсалізму та партикуляризму.

Апологетами концепції деліберативної політики є Ю. Габермас, К.-О. Апель, Й. Коген, Дж. Дьюї та інші. Концепція деліберативної політики – це особливий тип дискурсивної етики в політиці, у сфері політичних інтеракцій, постаючи як етика політичного. А. Назарчук зазначає, що Апель неодноразово визначав дискурсивну етику як політичну етику, оскільки вона пов'язана з критеріями прийняття рішень та спрямована на вирішення конфліктів, але, насамперед, дискурсивна етика відповідає тому, що можна було б визначити, як етику політичної участі та представництва – дискурсивна етика як етика політична пропонує специфічну концепцію політики, де політика виступає як дискурс – концепція деліберативної політики [2].

К.-О. Апель, спираючись на принципи дискурсивної етики, обґрунтовує етику відповідальності, створює «модель людської відповідальності, що шукає порозуміння на шляху генералізації інтересів лише як результат інтерсуб'єктивно організованого громадського дискурсу в площині універсальї мовлення, які покликані утворювати

наперед задані спільні індивідам структури, схиляється до «потужного» трансцендентально-прагматичного варіанта дискурсивної етики» [3]. Дослідник пропонує «дуальний» принцип етики відповідальності: з одного боку, необхідність збереження реальної комунікативної спільноти, прийняття певних рішень учасниками відповідної спільноти за допомогою дискурсивних практик та відповідальність за них; а з іншого боку – побудова в реальній ідеальній спільноти.

Як вважає А. Назарчук, «концепція деліберативної політики ґрунтується на інтуїції публічності, де на противагу ліберальній доктрині, метою і сенсом *politicum* є не задоволення інтересів всіх і кожного, а модель, орієнтована на «форум», де через спільність роздумів громадян виробляються уявлення про те, що саме становить благо для усіх» [2].

Таким чином, нормативна модель деліберативної політики є своєрідним ідеальним проектом політичної спільноти вільних громадян, що мають визначитися щодо проблем форм та способів «спільного» життя.

Своєрідним механізмом реалізації цієї моделі, способом обговорення політичних проблем та прийняття відповідних рішень є процедуралістська концепція Ю. Габермаса, яка «встановлює внутрішній зв'язок між переговорами, дискурсами саморозуміння і справедливості та обґрунтовує припущення, що за таких умов досягаються розумні й відтак чесні результати» [4, с. 347].

Зрозуміло, що концепція деліберативної політики є важливим методологічним фундаментом вирішення багатьох сучасних проблем соціально-політичного гатунку, а тому доцільність її транспозиції у сферу національного не повинно викликати абсолютно ніяких сумнівів. Очевидно, тут проблема швидше полягає не в тому, як організувати відповідні «переговори», а, насамперед, у їх доцільності та безпечності у посттоталітарних суспільствах на початкових етапах демократизації.

Якщо представити інституціональну модель національної ідентичності як набір етнокультурних, політичних, економічних, цивілізаційних параметрів, то варто, мабуть, виявити відповідну кореляцію та зміст цих чинників, де держава мусить постати не лише в ролі своєрідного регулятора цих переговорів, а й активним учасником цих «спілкувань» принаймні до моменту досягнення необхідної моделі національної ідентичності з позиції безпеки певної політичної спільноти.

Література:

1. Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття / А. Ф. Колодій. – Львів : Астролябія, 2008. – 368 с.
2. Назарчук А. В. Этика глобализирующегося общества. Тенденции и проблемы глобализации в свете социально-этической концепции К.-О. Апреля / А. В. Назарчук. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2002. – 378 с.
3. Тур М. Г. Практичний розум І. Канта в модусі дискурсивно-процедурної легітимації соціальних інститутів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sofy.kiev.ua/pf2/tour.htm>.
4. Габермас Ю. Залучення іншого : Студії з політичної теорії / Ю. Габермас. – Львів : Астролябія, 2006. – 416 с.